

בס"ד

מבחן לדוגמה עם חומר פתוח מסורת ומודרנה הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעהיים וחצי

ב. מבנה השאלון ומפתח הערכה: בשאלון זה שלושה פרקים

פרק ראשון- שאלות ידע והבנה (20*2)	- 40 נק'
פרק שני- מקור מילולי (20*2)	- 40 נק'
פרק שלישי- מקור חזותי (20*1)	- 20 נק'
סה"כ	- 100 נקודות

הוראה מיוחדת:

עליכם להצטייד באוזניות למחשב.

הביאו בתשובותיך עובדות, ואל תסתפק בהערכות כלליות.

רשמו "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה.

רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

הערות נוספות ☺

קראו בעיון את השאלות ושימו לב לבחירה שיש בכל פרק.

רגע, קוראים את השאלה:

- סמנו מהן מילות השאלה. מהן דורשות מכם?
- סמנו מילות כמות בשאלה.
- סמן מהם המושגים ההיסטוריים המופיעים בשאלה (אירועים, תנועות, שנים וכו')
- בתשובתכם הסתמכו על עובדות היסטוריות.
- שימו לב למילות ההוראה והשאלה.

פרק ראשון

ענו על שתיים מהשאלות מתוך שאלות 1-4. לכל שאלה 20 נקודות.

1. **ציינו והסבירו** רעיון אחד של הנאורות שהוביל למהפכה התעשייתית. עיינו בפרק "המיכון, התיעוש והשלכותיהם" בעמודים 47-56 בספר מסורת ומהפכות ו**אתרו** שני מקורות חזותיים (ציור/תמונה/טבלה/גרף):

- מקור חזותי אחד המבטא שינוי **חיובי** בחברה בעקבות המהפכה התעשייתית
- מקור חזותי אחד המבטא שינוי **שלילי** בחברה בעקבות המהפכה התעשייתית

הסבירו לגבי כל מקור שאיתרתם, מהו השינוי בחברה שבא לידי ביטוי במקור (סך הכול שני הסברים).

האזינו להמנון האינטרנציונל **בקישור הבא**.

על פי השיר, **הציגו** את מצוקת הפועלים. בתשובתכם התבססו על שני רכיבים מההמנון.

על פי השיר, **הציגו** את דרך הפעולה אליה קורא מחבר ההמנון.

על פי מה שלמדתם, **הציגו** גישה אחרת המנוגדת לדרך הפעולה אליה קורא מחבר ההמנון.

הסבירו עם איזו גישה אתם מזדהים. נמקו דעתך על בסיס עולם הערכים שלכם.

2. הצייר מוריץ דניאל אופנהיים, היה צייר יהודי גרמני שכונה גם "הצייר היהודי הראשון בעידן המודרני". אופנהיים נולד ב"סמטת היהודים" (יודנגאסה- שכונה ליהודים בלבד בהנאו שבגרמניה) והיה הראשון שזכה להכשרה אקדמית בציור.

הציגו את השינוי במעמד המשפטי של היהודים במאה ה-19 שאיפשר לאופנהיים להיות "הצייר היהודי הראשון".

אתרו ברשת ציור שצייר אופנהיים. **צרפו** את הציור או את הקישור.

הסבירו כיצד השינוי במעמד המשפטי של היהודים בא לידי ביטוי בציור של אופנהיים שאיתרתם.

התבססו על שני רכיבים מהתמונה.

הציגו השפעה אחת של השינוי במעמד המשפטי של היהודים על הקהילה היהודית.

3.

א. ציינו והסבירו אחד מרעיונות הנאורות שהשפיע על תנועת ההשכלה.
התפתחות ההשכלה בקרב היהודים במאה ה-18 ובמאה ה-19 הובילה למתח בין קבוצות שונות בקהילות היהודיות.
בחרו באחד מן האזורים שעליו למדתם: מזרח אירופה, המזרח התיכון וארצות האסלאם, תימן.
ציינו את שם האזור שבחרתם.
אתרו מקור חזותי או סרטון במרשתת או בספר הלימוד המתייחס להתפתחות ההשכלה באזור אותו בחרתם, **צרפו** מקור וקישור או מספר עמוד.
הסבירו על פי **שני** רכיבים מהמקור שאיתרתם, כיצד כל אחד מהם מלמד על חידוש שהושפע מהתפתחות ההשכלה והונהג במסגרות החינוך לעומת החינוך המסורתי היהודי שהיה נהוג במאות ה-18-19- וה-19 באזור אותו בחרתם (סך הכול שני חידושים).
הציגו שתי עמדות שונות שהיו בקהילות היהודיות ביחס לחידוש אחד אותו הסברת במסגרות החינוך באזור עליו למדת.

הציגו את המחלוקת שהייתה בין הציונות המדינית לבין הציונות המעשית בראשית פעילות התנועה הציונית.

הסבירו מדוע הרצל חשש שדרך פעולתם של אנשי הציונות המעשית תגרום נזק.
בראשית פעילותה של התנועה הציונית פעלו בה זרמים נוספים על הזרם המדיני והזרם המעשי.
אתרו באינטרנט או בספר הלימוד זרם נוסף שאינו מדיני, מעשי, או דתי.
צרפו מספר עמוד או קישור.
ציינו את שם הזרם שאיתרתם.
הציגו את הגישה של הזרם אותו איתרתם ביחס לאופי המדינה היהודית או לדרך הקמתה.
הסבירו האם לדעתכם גישתו של זרם זה הצליחה?

פרק שני — מקור מילולי

לפניכם **קטע** מקור העוסק ברב ריינס ובדרכו אל התנועה הציונית.

קראו את **הקטע** וענו על שתי מהשאלות 5-7. לכל שאלה 20 נקודות.

בשנת תרכ"ב מופיע ספרו של הרב קלישר, "דרישת ציון", קרוב לוודאי, שהספר הגיע לידי הרב ריינס שכן דרכו הייתה לחזר אחרי כל ספר חדש שהופיע בדפוס. השפעה זו מסמנת את תחילת הימשכו של הרב ריינס אל "מבשרי הציונות המודרנית".

כעבור כשנתיים-שלוש, מתחילים להסתמן בגישתו של הרב ריינס יסודות של השקפה לאומית מודרנית. מצד אחד הלכה והחריפה בשנים אלה המדיניות נגד היהודים של אלכסנדר השני (הצאר ברוסיה), ומצד שני חלה הידרדרות דתית ולאומית בקרב רבים מצעירי ישראל. סיטואציה זו מעוררת בלבו של הרב ריינס כאב עמוק על "שפלות מצבם" של ישראל, והוא כורך את מצבם זה עם ההידרדרות האמורה. צעירים אלה - טוען הרב, "המשחיתים אשר עמדו להשחית את כרם ישראל" - אינם חשים את "רוח ההרגש הלאומי", היינו, אותה גאווה לאומית המאפיינת את ישראל יותר מכל אומה.

הרב ריינס החליף מכתבים עם הרב צבי הירש קלישר "בענין ישוב הארץ". שניהם מונעים על ידי מצבו העגום של הישוב הישן בארץ, הנתון לחסדי 'החלוקה', ורואים בו מצב המעורר מחלוקת וריב, ומתוך כך חשים שניהם בצורך בפרודוקטיביזציה (=יצרנות) של חיי הישוב. יתר על כן: שניהם רואים רמזי גאולה במצב אשר בו הארץ נותנת פריה; אלא בעוד שאצל הרב קלישר הדבר הוא בגדר חזון - לאחר שתוגשם הצעתו "להקים בארץ נחלת שדה וכרם". הרי הרב ריינס רואה את ההתעוררות הזו לנגד עיניו ממש. נקודה נוספת המודגשת על ידי שני האישים היא ראייתם את יד ההשגחה בעובדה, שהארץ לא נתנה את יבולה בכל אותן מאות שנים שישראל לא ישב על אדמתו. אולם, יחד עם הדמיון ביניהם קיים פער בתפיסתם את הרעיון הלאומי. בעוד מערכת המחשבה של הרב קלישר מבוססת כולה על מושגי המסורת, ואין בה מיסודות ההשקפה הלאומית המודרנית... כגון היסטוריה, הרגש הלאומי, חיבת הלשון והארץ, הרי במחשבתו הלאומית של הרב ריינס כרוכים ומעורים היסודות המודרניים של המושגים הללו עם מושגי המסורת.

בחלקם השני של שנות התשעים חלה "הופעתו המטאורית של הרצל" וזו הלהיבה את הרב ריינס... הוא רואה בהרצל את "מהותו של המלאך" שליח ההשגחה, שכן "גם בהטבע יש א-להות כמו בהנס"... בהתפשטותה המהירה של הציונות המדינית בקרב העם רואה הרב ריינס "כמו אתחלתא דגאולה כי נתקיים בנו והשיב לב אבות על בנים". אמנם, לא מיד עם הופעתו של הרצל נתפס הרב בקסמו - כשנתיים ימים התלבט עם עצמו עד שהחליט להצטרף לפעילות מלאה בתנועה הציונית, ורק בקונגרס השלישי (תרנ"ט) החל להשתתף באורח פעיל. שם הוקסם מדמותו של הרצל ומרוח האחדות ששררה בקונגרס... שם ראה הרב ריינס "עין בעין את הקשר האמיץ שבין בניי לארצם"

פתיחותו של הרב ריינס, נכונותו להתמודדות רוחנית עם עמדות הזולת, הכרתו בברכה הטמונה בעימות אינטלקטואלי ותפיסתו החינוכית, הכורכת כאחד את פעילותו הציונית והחינוכית - כל אלה חברו יחדיו בהכרעתו ההיסטורית להקמת הזרם הציוני דתי.

(מעובד מתוך: דרכו של הרב יצחק יעקב ריינס אל הציונות, ד"ר יוסף שפירא, תשס"ב)

ענו על שתיים מתוך השאלות הבאות

5. על פי הקטע הציגו שני גורמים שהובילו את הרב ריינס להשקפה לאומית.
על פי מה שלמדתם, הציגו את הגורם להקמת תנועת המזרחי בתוך התנועה הציונית.
הצטרפותו של הרב ריינס לתנועה הציונית ושיתוף הפעולה שלו עם הרצל עוררו תגובות של התנגדות.
אתרו באינטרנט או בספר הלימוד מקור מילולי המתנגד להצטרפותו של הרב ריינס לתנועה הציונית. צרפו קישור או מספר עמוד.
הסבירו על פי המקור שאיתרתם את הסיבה להתנגדות.
הסבירו, האם במבט לאחור, שיקול הדעת של הרב ריינס היה נכון בשיתוף הפעולה עם הרצל. נמקו תשובתכם.
6. על פי הקטע הציגו את תפיסת העולם המשותפת לרב ריינס ולרב קלישר.
הציגו הבדל אחד ביניהם.
חובבי ציון היו מהגורמים שדחפו לעלייה הראשונה.
אתרו סמל של אחת ממושבות העלייה הראשונה. צרפו קישור ותמונה.
הסבירו את השקפת עולמה של תנועת חיבת ציון על פי שני רכיבים מהסמל שאיתרתם.
הציגו הישג אחד וכישלון אחד של תנועת חיבת ציון
7. על פי הקטע הציגו את יחסו של הרב ריינס להרצל.
הציגו את יחסו של הרב ריינס לתנועה הציונית.
הציגו ערך שלמדתם מפועלו של הרב ריינס שהייתם רוצים לאמץ לחייכם. נמקו תשובתכם.
על פי מה שלמדתם, הציגו שתי פעולות שעשה הרצל למען קידום הרעיון הציוני.
הרצל נתפס כמנהיג יהודי וזכה לאהדה והכרה רבה לאחר מותו.
אתרו מקור מילולי או חזותי (כרזה, גלויה, אנדרטה, בול, ספר) באינטרנט או בספר הלימוד המדגים את היחס החיובי כלפי הרצל. צרפו את המקור והקישור.
הסבירו את היחס החיובי להרצל על פי שני רכיבים מהמקור שאיתרתם.

פרק שלישי- מקור חזותי

יש לענות על שאלה אחת מתוך שאלות 8-9. 20 נקודות.

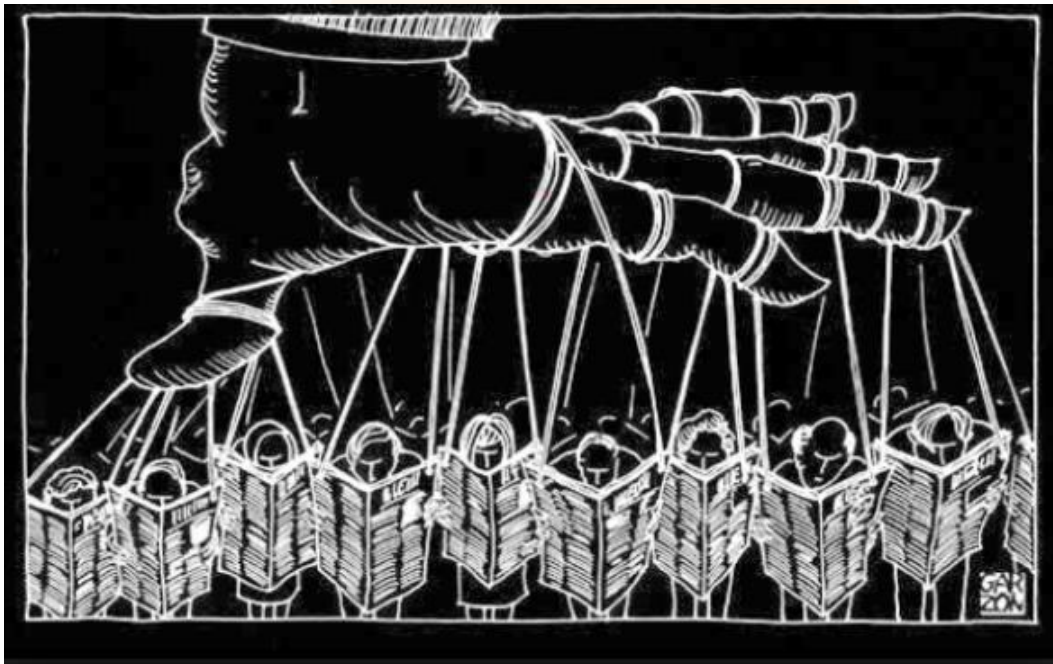
8. א. ציינו והסבירו שני רעיונות של המשטרים הטוטליטריים כפי שהם באים לידי ביטוי בקריקטורה, באמצעות שני רכיבים .

הסבירו כיצד אחד הרעיונות שציינתם מנוגד לאחד מרעיונות הנאורות.

ב. עיינו בספר הלימוד "מסורת ומהפכות" עמוד 164 בקטע מתוך הספר "חוות החיות" של ג'ורג' אורוול.

הציגו שני מאפיינים של המשטר הטוטליטרי המופיעים בקטע. בססו תשובתכם על שני ציטוטים מהקטע.

הסבירו מדוע לדעתכם השתמש אורוול במשל "חוות החיות".

9. לפניכם בול שהנפיקה הקרן הקיימת לישראל בשנת 1938 כדי לגייס תרומות בארצות הברית למען התנועה הציונית.

א. על פי מה שלמדתם, **הסבירו** את החשיבות של פיתוח תודעה לאומית עבור בני הלאום.

הציגו והסבירו על פי שני רכיבים בבול שלפניכם כיצד באות לידי ביטוי שתיים מן הדרכים לפיתוח תודעה לאומית.

ב. **הציגו** את תוכנית באזל.

אתרו במרשתת מקור הקשור לתנועה הציונית ומוסדותיה (כרזות, הזמנות, בולים וכד'). **צרפו** קישור ומקור.

ציינו והסבירו כיצד שתיים מהדרכים לביצוע תוכנית באזל באים לידי ביטוי במקור שאיתרתם. לו הייתם מגייסים היום תרומות, **הסבירו** כיצד הייתם משכנעים לתרום לאחד ממוסדות התנועה הציונית. בתשובתכם התייחסו לתפקיד הציונות כיום.

